

סימן צז: שלא ללוש עיסה בחלב

לישת עיסה בחלב

אין לשין עיסה בחלב

רש"י: אין לשין עיסה בחלב - ... שלא יאכל בשר עמה.
מעט, כעין של שור, מותר ללוש בחלב, דאכיל ליה מיד בבת אחת, ולא משהי ליה דלינשי שנילוש בחלב.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה כב: אין לשין העיסה בחלב ואם לש כל הפת אסורה מפני הרגל עבירה, שמא יאכל בה בשר, ואין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה עד שיסיק את התנור שמא יאכל בה חלב, ואם **שינה בצורת הפת** עד שתהיה ניכרת כדי שלא יאכל בה לא בשר ולא חלב הרי זה מותר.

טור סימן צז: ... **ורב אלפס** פירש שעשה בהן **שינוי פירוש צורות כעין השור** וכיוצא בו שמתוך כך יזכור שיש בה חלב.

ב"י: ... וכתוב בהגהות **שערי דורא** (סי' ס ס"ק ב) בשם מהרא"י ז"ל **דהני תרי פירושי אליבא דהלכתא סליקו, דתרווייהו סברות יפות הן.** וכתוב עוד בהגהות **שערי דורא** (סי' לה ס"ק ו) היתר פשוט שאותם לחמים שעושין לכבוד שבת לחם משנה אופין אותם עם הפשטיד"א לכתחלה, משום דדבר מועט הוא ונאכל מהר בשבת והוי כעין תורא.

דרכי משה א: וכ"ה **בארוך** כלל מ' (דין יט) אבל כתב טעם אחר, משום דנשתנו צורתן משאר פת, **וכן נוהגין לעשות פת מרובה עם חלב אם נשתנו צורתן משאר פת,** וכן פלאדי"ן או פשטיד"א מאחר שניכר בהן **הבשר או החלב** אין צריכין היכר יותר, וא"צ להשים עליהם גבינה או עצמות לסימן עכ"ל.

סימן צז סעיף א: אין לשין עיסה בחלב, שמא יבוא לאכלה עם הבשר. ואם לש, כל הפת אסור, אפילו לאכלה לבדה. ואם היה **דבר מועט כדי אכילה בבת אחת,** או ששינה צורת הפת שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר, מותר. **כיוצא בו,** אין אופין פת בתנור שטחו באליה, ואם אפאו דינו כעיסה שנילושה בחלב. **הגה ולכן נוהגין ללוש פת עם חלב בחג השבועות, גם בשומן לכבוד שבת, כי כל זה מחשב כדבר מועט, גם כי צורתן משונה משאר פת. וכ"ש פלאדי"ן או פשטיד"א, דמותרין ...**

ש"ך א: אפילו לאכלה לבדה. גזירה שמא יאכלנה עם בשר.

שפתי דעת א: אפילו לאכלה לבדה. גזירה שמא יבוא לאכלה עם בשר, ש"ך. וה"ה **בשומן אוזו** וכיוצא, אף דהוה רק דרבנן מ"מ לא הוי גזירה לגזירה, דקרוב לטעות שעל הלחם יחיה האדם ודרכו לאכול עם בשר וחלב. וכ"פ הז"צ א.

פאשטידא ממולא בשר. פלאדין ממולא גבינה.

✓ **דבר מועט**

שפתי דעת א: ואם פת מועט נמי שרי ומה הוא **דבר מועט?** בש"ע משמע כדי אכילה בבת אחת, אמנם בת"ח כלל סי' ד"ב כל ליומא הוה דבר מועט, וכ"מ בלבוש.

כה"ח ז: ... וא"כ לספרדים שקבלו חומרות הש"ע, אין להתיר אלא דוקא כדי אכילה בבת אחת.

✓ **שנוי כדי שהפת תהא ניכרת**

פתחי תשובה ג: ששינה צורת הפת. עיין בתשובת מהרי"ט (ח"ב סי' י"ח) שכתב **דאין מועיל שינוי רק בביתו,** אבל לעשות הפת **מרובה למכור בשוק אסור, דאורחים לא יכירו בשינוי,** ואף על סמך ההודעה אסור דחיישינן שמא ישכח מלהודיע ע"ש. וכ"פ הז"צ ט והכה"ח ט.

פתחי תשובה ג: ועיין ח"ד שכתב עוד דשינוי אין מועיל רק כשישנה בשעת אפיה דלא היה עליו איסור כלל, אבל לעשות שינוי אחר שכבר נאסר אינו מועיל. **וכן לחלקו להרבה ב"א** שיגיע לכ"א דבר מועט אסור, **כיון שכבר נאסר ונעשה נבלה ע"ש**. וכן דעת הפמ"ג דלא ככו"פ בשם זקינו. וכ"פ הז"צ יג.

הגיליון מרש"א אסר מטעם אחר שכיוון שאין שינוי בגוף הדבר ולכן לכתוב פתק לא יועיל אבל אם יסמנו בגוף המאכל גם לאחר אפיה הדבר יועיל כי לאחר האפיה זה עדיין ספק אבל לדעת החוות דעת לאחר האפיה נאסר ולא יועיל לעשות שינוי בגוף הדבר.

שפתי דעת א: אותן לחמין שמשמין הרבה שומן בהם **עד שניכר השומן בהם** שרי דאין לטעות. וכ"פ הז"צ י.

שיורי ברכה א: אם מותר ללוש **ביסקוגו"ס** בחלב. אע"ג דהביסקוגו"ס הם משונים בצורתן, לא מיקרי זה כעין תורי, שאמרו בש"ס דשרי, דהא עושין תדיר ביסקוגו"ס בצורה זו, ואינם בחלב, ועתה שזה לש בחלב אינו כעין תורי, דהגם דהוא צורה אחרת מצורת הפת, לא יש שינוי בין אלו להביסקוגו"ס שהם עושין תדיר ואסור. וכ"פ הז"צ ח.

שיורי ברכה ב: בארץ הצבי ובטורקיה נהגו לעשות **בוריקא"ס** דאתו ממולא"י בשיר להם, וכן עושים מלאות ביצים או ירק וגבינה וכיוצא, והמנהג על הרוב לעשות של גבינה בשינוי על דרך כעין תורי. וצריך להזהיר על זה. וכ"פ הז"צ יב.

✓ **אם לש פת בחלב בשוגג**

שפתי דעת א: יש לעיין אם **לש פת עם חלב בשוגג**, שלא ידע מאיסור זה או נפל בשוגג חלב, מי אסור, או לא קנסו כי אם היכא שעבר במזיד באיסורא דרבנן לא בשוגג, ועיין סי' צ"ט, ומסתימת הפוסקים משמע אף בשוגג אסור כל שלא שינה צורת הפת וצ"ע.

כה"ח יא: ואם לש פת עם חלב בשוגג ... וצ"ע, שפ"ד א. וערוך השלחן או' ח' כתב דאין כאן ספק דלא חילקו חז"ל בזה ובכל אופן אסור יעו"ש. ומ"מ נראה דבכה"ג מותר למוכרו לב"ב הרבה ככר לכל א' כדי שיהא מועט לכל א', וגם שיניח בו סימן.

✓ **אם אפו פת בתנור שטחו באליה**

כה"ח יח: כיוצא בו אין אופין פת בתנור שטחו באליה כו'. ואע"ג דיש ס' נגד השומן, מ"מ כיון שהאיסור עומד במקומו, שהרי הוא במקום דביקת הפת לתנור, לכך כל הפת אסורה. מנ"י על התו"ח כלל ס' או' א' ועיין לקמן או' פ'.

משבצות זהב א: ואם אפו פת בתנור שטחו בשומן המבואר בסעיף א' לאסור אפילו במילחא, **אין להקשות ליטעמיה** עש"ד צ"ו אות ה' וההיא חשוב דיעבד דאפילו במלחא אסור, י"ל דמה"ט הוא דעבד לכתחילה הוה **כמבטל איסור בידיים**. ולפי"ז **אם בשוגג שלא ידע שטחו התנור** וכיוצא ואפה פת, י"ל דמהני טעימה ואפילו לאוכלו עם בשר או עם חלב שרי כבסי' צ"ט, ומיהו בלא טעימה אף שיש ס' בפת נגד השומן אפ"ה **כדי נטילה מיהו אסור**, עש"ד בק"ה אות ט"ו ומ"י כלל ס' אות א' בשם מהר"י מטראני.

כה"ח יט: וה"ד אם עשה כן לכתחלה דהוי כמבטל איסור בידיים, אבל בשוגג שלא ידע שטחו התנור וכיוצא ואפה פת, י"ל דמהני טעימה, ואפ"י לאכלו עם חלב שרי. מש"ז סוף או' א'. **אמנם החכ"א כלל ו' או' ד' כתב אף בטעימה אין להתיר רק לאכלו לבדו. וכן הסכים זב"צ או' י"ז.**

משבצות זהב ד: ... ואם לא הוסק ויש ס' בפת נגד הבעין, דיעבד שרי ובתנאי שיטול כדי נטילה וכאמור.

ז"צ יח: ובלא טעימה נמי ויש ס' נגד השומן אינו אוסר אלא כדי נטילה, ועל כן צריך נטילת מקום ומותר. מש"ז שם. והגם דהמנ"י שם משמע לאסור לגמרי, **אנו אין לנו אלא דברי מרן ז"ל לקמן סי' קה סעי' ה דכל דבר שיש לו פעפוע ויש ס' בחתיכה כנגד האיסור סגי בנטילת מקום עי"ש**, וכן פסק הש"ך לקמן שם סק"טו עי"ש, ומשו"ה יפה פסק הגאון מש"ז דבנט"מ סגי.

✓ **למכור הפת שנלש בחלב לגוי**

ז"צ יט: פת מרובה זה שאסרנו לעיל, **יכול למכרו לגוי** ואע"ג דחיישינן שמא ימכרנו לישראל, מ"מ מותר דהוי ס"ס ספק שגוי זה ימכרנו לישראל או לא ואת"ל ימכרנו לישראל ספק אם יאכלנו עם בשר. וכ"ז אם כבר אפה בדיעבד, אבל אסור לעשותו לכתחלה למכרו לגוי. פרי"ת או"ג. וכ"פ בכה"ח כא.

יביע אומר חלק א - יורה דעה סימן ה: ראיתי להרב **חמודי דניאל**, שצידד להתיר למכור את הפת לנכרי, משום דהוי ספק ספיקא, שמא לא ימכרנו לישראל, ואת"ל שימכרנו שמא לא יאכל את הפת עם בשר. ע"ש. וכן פסק הגאון פרי תואר, דבדיעבד שנאפה הפת בחלב, מותר למכרו לגוי, ולא חיישי שמא ימכרנו לישראל, משום דהוי ס"ס כנ"ל. ע"ש. וכ"פ הזב"צ (יט), ובשו"ת רב פעלים ח"ב (ס"ס יא). **ולפע"ד יש להעיר בזה** מדק"ל בחולין (נג:): בדין ספק דרוסה, שאסור למכרו לעכו"ם שמא ימכרנו לישראל. וכ"פ מר"ן בש"ע (ס"ס נז). הרי דאע"ג דאיכא ס"ס, שמא לא ימכרנו לישראל, ושמא כשר הוא, לא סמכין על זה להקל...

ולכן פשוט הדבר בנ"ד, שמוותר למכור הפת שנילוש בחלב לעכו"ם, אפי' לפלטר, ע"י שיבצע כל ככר לשני חלקים, כיון שאסור לקנות פרוסות פת מעכו"ם בכל מקום.

אם נתערב הככר בככרות אחרות

פתחי תשובה ב: עיין בספר **לבושי שרד** ס"ק קל"ח לענין **אם נתערב ככר זה בככרות אחרות**, ע"ש היטב.

ז"צ טו: אמרינן לעיל דפת שלש בחלב אסור **בפת מרובה**, אם נתערב ככר א' מפת זה בככרות אחרות של היתר, לא אמרינן דחד בתרי בטיל כדן יב"ב, אלא הכל אסור, דאמרינן לקמן ס"י קי דככרות של בע"הב הוי דבר חשוב ולא בטיל, וכתב השפ"ד לקמן ס"י קד סק"ב דבר חשוב אפי' באיסור דרבנן לא בטיל ע"ש, וה"נ אפי' דהוי איסור דרבנן לא בטיל. וליכא למימר דהכא בטיל משום דאין איסורו מחמת עצמו, ואמרינן לקמן ס"י קא סעי' ב דחחיכת הר"ל דאין איסורה מחמת עצמה בטילה. דז"א **דזה מקרי איסורו מחמת עצמו כמו בשר הבלוע מחלב** לקמן ס"י קא, דכל חד לבדו היתר וכשנתערב הוי איסורו מחמת עצמו, ה"נ הוי איסורו מחמת עצמו. לבי"ש.

ועיין להר"י יד יאודה בארוך אות ד ובקצר אות ה שחלק על הלב"ש (**לבושי שרד**), והתיר כשנתערב עם פת אחר היכא דאיכא ס' בכולם, ואי ליכא ס' בכולם נגד החלב **יש לעשות בהם ס"י או לחלקם להרבה בני אדם**.

ז"צ טז: מיהו אם אפה **פת מועט** שהוא מותר, ואח"כ נתערב בככרות הרבה דאז גזרינן שמא יאכלנו בחלב, זהו ודאי נתבטל כדן יב"ב כיון דקודם שנתערב היה מותר דהוי פת מועט, משו"ה גם אחר שנתערב ונעשה מרובה בטל. מיהו לרווחא דמילתא יחלק הפת לבע"ב הרבה כדי שיהיה לכל א' פת מועט, הגם שאין להתיר בזה בפת מרובה, הכא דיש טעם להתיר כיון שנתבטל יחלקנו ג"כ כדי שיהא סניף להיתר וכה"ג ודאי שרי. לבי"ש שם.

לדוך בשמים במדוכה בשרית

ט"ז א: שמא יבא לאכלה עם בשר כו'. מזה נראה לי **דמדוכה שדוכין בה בשמים** ומשתמשין בהשמים הן עם בשר והן עם חלב, ופעם אחת דכו שם שום עם מרק של שומן אווז, ואחר כך מחזירין אותו הרוטב על האווז, **נ"ל שאותה מדוכה אסורה לדוך בה עוד בשמים אפילו לאכול בבשר שמא יבוא לאכול בחלב**, דומיא דכאן **וצריכה הכשר דוקא, ואפילו דיעבד אסור בלא הכשר כמו הפת דכאן**, ולא דמי למ"ש בס"י צ"ו סעיף ג' תבלין שנידוכו במדוכה של בשר אסור בחלב אבל עם בשר מותר, שם מייירי שהמדוכה מיוחדת לבשר דוקא ואין לטעות שם, כן נלע"ד פשוט.

פרי חדש א: שמא יבוא לאכלה עם בשר כו'. **כתב הט"ז** (ס"ק א) ... עכ"ל. **ולא נהירא**, דשאני הכא דסתם לחם עשוי לאכול עם בשר ועם חלב ואין דרך לייחד לחם לחלב לבדו ולחם לבשר לבדו, ולפיכך יש לגזור שמא יבוא לאכלה עם בשר, אבל דברים אחרים כגון **מדוכה וכיוצא שיש מהם מיוחדין לבשר ומהם מיוחדין לחלב, מיזהר זהיר בה ... אם באנו לחוש לבשמים אף אנו נחוש לכלים ונאסור להגעיל כלי מיוחד לבשר לעשותו של חלב**, שהרי בכלי נמי ליכא היכר וישכח ויבשל בו בשר כמו עד עכשיו, אלא איני רואה לדברים אלו עיקר **ואין לנו לגזור גזרות מדעתינו בדבר שלא נזכר בתלמוד**, אולי ישכח שיחד הכלי לבשר ויבוא לאכול התבלין בחלב, כיון שאין לו דמיון לדין זה עם דין המוזכר בתלמוד.

הפרי"ת פסק להחמיר כהט"ז. וגם **הערך השולחן** (א) כתב דאין חילוק בין פת לדבר אחר, אלא **כל דאיכא הרגל עברה** גזרו, וה"נ תבלין שרכין הרבה, ופעמים נותן בבשר ופעמים בחלב.

משבצות זהב סימן א: שמא. עט"ז. ... **והפרי"ח** כאן אות א' חולק עליו. אמנם **הכה"ג** בטור אות ב' כט"ז, וכן **הפרי תואר** אות א'. והיינו היכא לפי שעה אבל אם ייחדה לבשר ויחד נמי מכתש חולב שרי, כן משמע מפרי תואר וכן יראה להקל,

דהט"ז לא מייירי אלא ברוצה לכתוש לפי שעה לבשר להכשירו אח"כ או להניח כך, ואם יצטרך לחלב ישאל משכינו, כה"ג אסור.

ז"צ כ: מדוכה של בשמים וישתמש בבשמים הנז' הן עם בשר הן עם חלב, ופעם א' דכו שם שום עם שומן אווז, י"א דמותר לדוך באותה מדוכה בשמים פעם אחרת, דאין לנו לגזור גזירות מדעתנו פרי"ח סק"א ... וי"א דמדוכה זו אסורה לדרך בה עוד בשמים אפי' לאכול בבשר, שמא יבא לאכול בחלב ט"ז סק"א ... מיהו אם רגילות הוא לעשות ב' מדוכות מיוחדות של בשר בפני עצמה ושל חלב בפ"ע, מותר ולא חיישינן מדי דהוה כמו כלי בשר וכלי חלב, דמעשים בכל יום ליחדם. פרי"ת שם מש"ז שם, וסיים דיתכן דגם הט"ז מודה בזה.

ללוש עוגה מתוקה עם חלב

שו"ת מהרי"ט (חלק ב יח): ועל הגלוסקאות של אלחש"ו (המחוששים באליה) איני רואה בהם בית מיחוש, לפי שאין דרך לאכלן עם גבינה מאחר שממולאי' במיני מתיקה. ואם באנו לחוש שלא יאכל אחריהם גבינה, איכא למימר שלא חשו אלא שלא יאכלנו יחד עם הגבינה, אבל במידי שאינו נאכל עמה לא חיישי' שלא יאכלנו' אחריו, דמילתא דלא שכיחא הוא ... ודיינו במה שאסרו ואין לנו לגזור גזירה אחרת עליה.

ערך השולחן ב: כתב מהרימ"ט ... לא ראה דברי מהר"ם בהגהות שה"ד דס"ל דאם אסור לאכול אחריו גבינה, גזרינן.

ז"צ יא: ודוקא פת שדרכו לאכול עם בשר ועם חלב, אבל אם דרכם לאוכלם רק לקנוח משום שממולאים במיני מתיקה ואין דרכם לאוכלם עם גבינה או עם בשר, מותר אם לש אותם בחלב, ולא חיישינן שיאכלנו אחר בשר או גבינה דכולי האי לא חיישינן. מהרימ"ט שם פרי"ח סק"ט מני"י כלל ס סק"ג חכ"א כלל נ אות ג.

הליכות עולם ח"ז עמ' מז: מותר ללוש עוגה מתוקה בסוכר עם חלב או חמאה, שאין דרך לאכול עמה תבשיל של בשר מפני מתיקותה. כיון דמילתא דרבנן היא משום גזרה, נקטינן כדברי מהרימ"ט ורוב האחרונים להקל, דהו"ל גזירה לגזירה, ולא גזרינן.

וכן מותר לעשות שוקולד עם חלב או חמאה, אלא שיש לרשום על עטיפת השוקולד שהיא מכילה חלב, וחשיב כעין תורא שיש היכר לדבר.

ללוש עיסה לכתחילה בחלב, אם איכא ס' בעיסה נגד החלב

הצמח צדק (ס' מ) אוסר, דהוי כמבטל איסור לכתחילה כיון דדרך הפת להשתמש עם בשר, וגם אוסר להוסיף על היין לבן קצת חלב שעל ידי כן נראה היין לבן וצלול.

וכתב דמאי שנא איסור דרבנן זה מכל איסורא דרבנן, דבשר עוף בחלב דמדרבנן הוא והרי ודאי לא אסרו אלא אם יש בו בכדי נתינת טעם, ואפילו הכי אסור ליתן לכתחלה מעט בשר עוף בחלב אף על פי שאין בו בכדי נתינת טעם, משום דהוה מבטל איסור לכתחלה.

וגם הביא ראייה מחולין קיב: "בעא מיניה רב דימי מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא אמר ליה אסור. דחלא מאי אמר ליה שרי ומאי שנא לכי תיכול עלה כורא דמלחא מאי טעמא האי איתא איסורא בעינא..." לא קמבעיא ליה אלא אי חיישינן שמא יפול לתוכו מעט, וכיון דהכי הוא שמע מיניה דאסור ליתן לכתחלה מעט כותח בחלא אף על גב דמתבטל בתוכו בששים, וקמבעיא ליה אי שרי לאנוחי כותח גבי כדא דחלא או לא, אי חיישינן דילמא יפול לתוכו והוי כלכתחלה ואסור, או לא חיישינן... אלא על כרחך דאסור ליתן לכתחלה אפילו מועט שמתבטל בתוכו.

אבל הנחלת צבי דחה ראיותיו. דאיסור דרבנן זה שנא מכל איסור דרבנן הוא, דהכא כל מה שאסרו הוא סייג כדי שלא יאכל עם בשר, ולהכי היכא דאיכא היכר כגון ששינה צורת הפת מותר כיון שלא יבא לאיסור, וא"כ הכא כיון שאף אם יאכל לא יבא לאיסור בב"ח, לא גזרו כלל בזה. משא"כ בבשר עוף בחלב שאסרו בסתם.

וגם נראה לו דאין ראייה כלל מבעי מינה רב דימי, דיש לומר דהא גופא מבעיא ליה אי חיישינן שיפול לתוכו הרבה עד שלא יהא ס', ופשיט ליה דשרי דלא חיישינן לזה, ופריך מאי שנא ר"ל דא"כ דלא חיישינן לזה מ"ט דאסור במלחא, ומשני האי איתא וכו'. וא"כ י"ל דאה"נ דביותר מס' דליכא נ"ט פשיטא דשרי אפי' לתת לתוכו לכתחלה.

מהרי"ט (חלק ב יח) כתב דבשנתערב היתר בהיתר, לא דמי לאין מבטלים איסור לכתחלה.

וגם הפרי"ח (פז ז) הביא תשובת הרדב"ז שמתיר הסוקא"ר שנותנים בתוכו חלב, ואין אומרים שמבטלים איסור לכתחילה, שבשעה שמבטלו אינו אסור, אלא האיסור בשעה שאוכלו עם הבשר ואז הוא כבר מבטל.

משבצות זהב א : והנה **אי איכא ס' נגד החלב** אי שרי לכתחלה לעשות כן, דעת **הצמח צדק** בסי' פ' דאסור דהוי כמבטל איסור לכתחילה, כיון דדרך הפת ויין להשתמש עם בשר וחלב, **וכה"ג בהגהות הטור** אות ג' התיר יין לערב בו מעט חלב, והסכים עמו מהר"י אישצפ"ה יע"ש . נמצינו למידין לערב לכתחלה מעט חלב בפת כדי לאכול עם בשר, לכ"ע אסור עיין סי' צ"ט בש"ך אות כ"ב ומנחת יעקב כלל פ"ה אות ס"ב, ואפילו לאכול כך יראה לאסור. כי פליגי לתקן היין דמשום הפסד הוי דיעבד, הצ"צ אוסר והכה"ג מתיר.

ז"צ ה : ואם מערב לכתחי' מעט חלב עם הפת פחות מס' או עם היין כדי לתקנו, י"א לאסור דאע"ג דרוצה לאוכלו או לשתותו לבדו מ"מ כיון דדרך הפת לאוכלו עם בשר, אף דהשתא היתר הוא, כיון דסופו לאוכלו עם בשר הו"ל מב"א לכתחי', וכן ביין דדרך לשתותו עם בשר אסור לערבו. צ"צ סי' פ שש"ד שם ער"ה שם. וי"א דיכול לערב לכתחי' מעט חלב בפת או ביין כדי לאוכלו ולשתותו לבדו, משום דאין כוונתו בעירוב זה כדי לאוכלו עם בשר. מהרימ"ט שם כנ"הג שם חו"ד בי"סק"ב.

כה"ח ו : ונראה כיון דאיכא פלוגתא בזה לכתחלה אין לעשות, ואם כבר עשה אין לאסור.

לאפות פת עם פשטיד"א בתנור

ביי: וכתוב **בהגהות אשירי** פרק בתרא דע"ז (סי' ח) אף על גב דריחא מילתא היא, שרי לן לכתחלה לאפות פשטיד"א שלנו שהן מכוסות למעלה בתנור עם הפת, שהתנורים שלנו גדולים הם. ומיהו **אם זב שומן הבשר חוץ לפשטיד"א ונבלע בתנור**, אף על פי שהפת רחוקה מן הפשטיד"א אסור לאכלה אפילו במלח, והואיל וכן טוב לזוהר שלא לאפות שום טפילות (פשטיד"א) עם הפת בתנור דילמא זב השומן ולא אדעתיה, אלא יאפה הפשטיד"א ויסיק התנור ויאפה הפת עכ"ל. וכתוב על זה **בהגהות שערי דורא** (סי' לה ס"ק ו) **אף על גב דרגילים האינדא כל הטפילות במחבת, מכל מקום חוששין, ויש שמקילין ומשימין הפשטיד"א בפי התנור ממש.**

יש 2 מנהגים: יש מקילים לאפות יחד אם מרחיקים הפת והפשטידא. ויש מנהג המחמיר אפילו ברחוקים והפשטידא בכלי מיוחד. הרמ"א העתיק המנהג המחמיר.

סימן צז סעיף א: ... הגה: ואין לאפות שום פת עם פלאד"ן או פשטיד"א בתנור, דחיישין שמא יזוב מן השומן על הפת. ואם זב תחתיו, דינו כאלו נילוש עמו, ונוהגין לשום הטפילה בפי התנור. ואפילו הוא במחבת, נוהגין להחמיר לכתחלה.

ז"צ כא: הפלאד"ן הוא של גבינה והפשטיד"א הוא של בשר.

ש"ך ב: ואין לאפות כו'. פי' לכתחלה אין לאפות שום פת עם פלאד"ן או פשטיד"א בתנור אפילו רחב ואינו משופע, דחיישי שמא יזוב ממנו אל הפת. אבל **בדיעבד** אם אין התנור משופע או שהפת למעלה מן הפשטיד"א, לא מחזקינן איסורא דשמא זב, כיון דאפילו זב לא זב תחת הפת עצמו ... וכ"פ הפר"ח ג.

ש"ך ב: ואין לאפות כו'. פי' לכתחלה אין לאפות שום פת עם פלאד"ן או פשטיד"א בתנור אפילו רחב ואינו משופע, דחיישי שמא יזוב ממנו אל הפת.

ש"ך ב: ... אבל אי חזינן דזב מן הפשטיד"א לחוץ אפילו אינו זב תחת הפת עצמו אלא הפת רחוק מן הפשטיד"א, הפת אסור אף דיעבד, כל זה מוכח בת"ח כלל ל"ו ד"ט ע"ש. **וטעם לדבר** נ"ל משום דמספקא לן אי בישול מפעפע בכל הכלי או לא, והלכך **איכא דלא חזינן דזב איכא ספק ספיקא** ספק זב או לא זב ואת"ל זב שמא לא פעפע בכלו. אבל כשהתנור משופע מסתמא זב תחת הפת עצמו, וכן כשחזינן דזב ליכא אלא חדא ספיקא כנ"ל ודוק. ולפי"ז מ"ש הרב בהג"ה כאן "ואם זב תחתיו" ר"ל זב תחת הפשטיד"א אפי' רחוק מן הפת, וכן מוכרח לפרש לשון זה שהביא בת"ח שם בשם הגהת או"ה ע"ש ודוק. וכ"פ הפר"ח ג.

ט"ז ב: ואם זב תחתיו. לא בעינן שיהא נראה השומן תחת הפת ממש, אלא כל שמתפשט חוץ לפשטיד"א ונבלע בתנור חיישין שמא הלכה הבליעה עד הפת, כן משמע בהגהת אשירי.

פלתי ב: ואם זב תחתיו וכו'. הש"ך (ס"ק ב') האריך דהך אם זב תחתיו לאו דוקא, רק כיון דחזינן דזב, מספקא אולי זב תחתיו, ולא הוי רק חד ספיקא ... וגם יש להבין הא הך רק גזרה דרבנן, ובחד ספיקא סגי, דספיקא דרבנן לקולא ... אמנם בלא"ה הפריז על המדה, דהא איכא נ"ט בר נ"ט דהיתרא, הרוטב בתנור והתנור בפת והוי היתרא. ולכך צ"ל דווקא דנזוב תחתיו, ולשון רמ"א מדוקדק, ואין לשנות.

ז"צ כג: ואם ראינו שזב השומן חוץ מן הפשטיד"א ונבלע בתנור אבל לא ראינו שזב תחת הפת, אפי"ה הפת אסור אפי' לבדו. ט"ז סק"ב ש"ך ב פר"ח ג מנ"י שם סק"ל חו"ד חי סק"ז. וי"א דהפת מותר משום דהוי נ"ט בני"ט דהיתרא. פלתי סק"ב שפ"ד סק"ב לדעת מרן ז"ל ע"ש, חכ"א כלל נ אות א הגם דלא התיר אלא בהפ"מ היינו משום חומרא, אבל משמע דעתו דמותר מן הדין. והעיקר כפי אחרונה.

פרי חדש ג: ... כתב הרוקח בסימן תס"ט, **יש שאוסרים אם מולייתא של בשר נשברה** ויוצא השומן ונדבק בפת ורוצים לאכול הפת, ואינו נראה לי דדוקא חלב שנלושה בעיסה שאינו ניכר, אבל ניכר לעין לא יבוא לידי קלקול עד כאן. וכן עיקר שאם השמנונית הוי דבר מועט שנבלע בפת ולא מינכר אסיר באכילה, אבל אם השמנונית ניכר והרי הוא על פני הפת אין כאן בית מיחוש, ושרי באכילה.

חוות דעת ביאורים ה: הטפילה. היינו הפשטיד"א. ודוקא כשהוא בכלי, שאין חשש לשמא יזוב, רק משום ריחא. אבל בלא כלי, דאיכא חשש ג"כ לשמא יזוב, אפילו בפי התנור אסור, דהא התנור כולו רותח וחיישין שמא הבלוע מפעפע בכל הכלי, כמו שכתב הש"ך בס"ק ב'. וכן כתב המנחת יעקב כלל ל"ו (ס"ק כז).

ערוך השולחן יא: ... ועתה אין מדקדקין בכך כי אצלנו הפשטידא בכלי וגם היא מכוסה בכלי, ולכן אין שום חשש בזה.

תנור שטחו באליה

פסחים ל: אין טשין את התנור באליה, ואם טש כל הפת כולה אסורה, עד שיסיק את התנור ... אמאי קאמר רב קדירות בפסח ישברו? אמר ליה: התם תנור של מתכת, הכא בקדירה של חרס. ואיבעית אימא: הא והא בשל חרס, זה הסיקן מבפנים, וזה הסיקן מבחוץ. וכי תימא הכי נמי ליעבד ליה הסקה מבפנים, חייס עליה משום דפקעה. הלכך, האי בוכיא הסיקו מבחוץ הוא, ואסור. **ואי מלייה גומרי שפיר דמי.**

רש"י: אמר ליה - רב מוקים ליה לההוא דקתני עד שיוסק, דמשמע הא הוסק שרי, בתנור של מתכת, אבל של חרס התורה העידה עליו שאינו יוצא מידי דופיו לעולם.

חייס עלייהו - ואי שרית ליה על ידי היסק פנים, מורה היתרא, וסמיך אהיסק בחוץ. בוכיא - כלי שהוא מרעפים, שקורין טיילי"ש, ואופין ומטגנין בו ככר.

תוספות דילמא אתי למיכליה בכותח: ... קשה הכא,

כיון שנתקנה התנור יפה או הוסק פעם אחרת אמאי אסור לאוכלו בכותח, **וי"ל דשומן שעל החרס אינו יכול לקנח יפה.**

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה כב: ... ואין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה עד שיסיק את התנור שמא יאכל בה חלב ...

טור סימן צז: אין טחין התנור באליה, ואם טח כל הפת אסורה אפילו לאוכלה לבדה, אלא אי"כ הסיק התנור תחלה יפה שאז פלט הכל אפילו היא של חרס. בד"א בתנור שהסיקוה בפנים, אבל בוכיא שהסיקוה בחוץ אסור אי"כ מלאו גחלים בפנים עד שיתלבן.

ב"י: אין טחין התנור באליה כו'. גם זה ברייתא פרק כל שעה (פסחים ל:), ונראה דהוא הדין דהכא מהני עבדינהו כעין תורא, כי היכי דמהני בלשין את העיסה בחלב, וכך הם דברי **הרמב"ם** ז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות (הכ"ב) ודברי **הרשב"א** בתורת הבית (תוה"ק ב"ג ש"ד פו.).

במה דברים אמורים בתנור שהסיקוהו בפנים, אבל בוכיא שהסיקוה בחוץ אסור וכו'. פשוט בפרק כל שעה (שם):

סימן צז סעיף ב: תנור שטחו באליה, אין אופין בו פת עד שיסיקנו מבפנים עד שיתלבן. ואפילו אם הוא של בוכיא (פירוש כלי חרס שמסיקין תחתיו ואופין עליו עוגות) אין לו היתר על ידי היסק מבחוץ.

ט"ז ד: עד שיסיקנו מבפנים. הא דלא סגי בקינוח מפני שא"א לתנור להתקנח יפה, והוה השמנונית בעין עד שיוסק, כ"כ בתוספות וכ"כ הר"ן בפרק כ"ש ובפי" כ"ה ...

פרי חדש ד: עד שיסיקנו כו'. ואם תאמר תיסקי ליה בקנוח דהא הוה ליה **נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא**, ויש לומר שאין לנו להתיר בקנוח לחודיה לאפות בו פת לכתחילה משום דאין לגרום לכתחילה נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא, וכמו שכתבתי לעיל בריש סימן צה. אי נמי יש לומר כמו שכתבו התוספות שאי אפשר לתנור להתקנח יפה ואיכא שמנונית בעין ולפיכך אין לו היתר עד שיוסק.

פרי חדש ה: ואפילו אם הוא של בוכיא. פירוש שהיסקו מבחוץ, אף על פי כן צריך היסק מבפנים.

פת שאפאו בתנור עם הבשר

ריחא מילתא היא או לאו מילתא היא?

ע"ז סו: האי בת תיהא, עובד כוכבים בדישראל ש"ד ישראל בדעובד כוכבים אביי אמר אסור, רבא אמר מותר. אביי אמר אסור ריחא מילתא היא; רבא אמר מותר ריחא לאו מילתא היא. אמר רבא מנא אמינא לה דריחא ולא כלום הוא? דתנן תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת הפת מותרת, לפי שאין טעם כמון אלא ריחא כמון. ואביי שאני התם, דמיקלא איסוריה.

רש"י: בת תיהא - נקב נוקבים במגופת חבית להריח את היין לבודקו אם יכול להתקיים. להריח עובד כוכבים - בין ישראל שפיר דמי.

פסחים עו: אמר רב בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש אסור. מאי טעמא מפטמי מהדדי. ולוי אמר אפילו בשר שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבילה שמן מותר. מאי טעמא ריחא בעלמא הוא וריחא לאו מילתא היא... מאי לאו תנאי היא, דמר סב ריחא לאו מילתא היא, ומר סבר ריחא מילתא היא? ללוי - ודאי תנאי היא. לרב, נימא תנאי היא? אמר לך רב: דכולי עלמא ריחא מילתא היא.

רש"י: אמר לך רב דכולי עלמא ריחא מילתא - **הילכתא כוותיה דלוי**, דהא איפליגו בה אביי ורבא גבי בת תיהא במסכת עבודה זרה (סו, ב), וקם ליה רבא בשיטתיה דלוי ואמר ריחא לאו מילתא היא, ואביי ורבא הילכתא כרבא.

תוס': מאי לאו תערובת טעמים - לפי מה שפ"י בקונטרס דלוי לא שרי אלא בדיעבד קשיא, מה פריך דהכא לכתחלה קתני אבל בדיעבד הוה שרי כלוי.

מהרש"א: בד"ה מאי לאו כו' לפי מה שפירש בקונטרס **דלוי לא שרי אלא בדיעבד** קשיא מה פריך כו' עכ"ל, היינו ממה שדקדק לפרש גבי עבד עובדא שנצלה בתנור ובא מעשה לפניו והתיר עכ"ל. דמשמע בדיעבד דוקא עבד עובדא, **ולדברי התוס' דשרי לוי אפילו לכתחלה**.

פסחים עו: תני רב כהנא בריה דרב חיננא סבא: פת שאפאה עם צלי בתנור אסור לאכלה בכותחא. ההיא ביניתא דאיטווא בהדי בישרא אסרה רבא מפרזיקא למיכליה בכותחא.

רש"י: ביניתא - דג. דאיטוי בהדי בישרא - בתנור אחד. אסרה רבא מפרזיקא למיכלה בכותחא - שיש בו חלב, משום דקסבר ריחא מילתא היא.

תוס': אסרה רבא מפרזיקא כו' - מכאן **פוסק ר"ת כרב**, ורבא נמי דשרי בבת תיהא (ע"ז סו): מצי סבר כוותיה, ושם מפורש (בתוס' ד"ה רבא: דשאני הכא שהריח מזיק לו לפי שנכנס בגופו). **ובתנורים גדולים שלנו נראה דמותר** לאפות לחם עם אותו פשטיד"א, הואיל ומכוסות היטב הוי כעין שתי קדרות, ואפי' פלדוני"ש שיש להרחיק אין נראה לרבי שיהא אסור, שיש אויר מרובה בתנור וההבל מתפשט.

ב"י סימן צז: והרא"ש בפרק בתרא דע"ז (סי' ח) הביא דברי רש"י ודברי רבינו תם ולא הכריע ביניהם, ורבינו כתב בסימן ק"ח שמסקנת הרא"ש כרבינו תם, ולא ידעתי מנין לו. ואפשר שטעמו מפני שהביא דבריו לבסוף. **והרי"ף** בפרק גיד הנשה (לב): פסק כלוי דאמר ריחא לאו מילתא היא, מיהו כתב דעד כאן לא שרי לוי אלא בדיעבד אבל לא לכתחלה, דהא שצלאו קאמר ולא קאמר צולין לכתחלה... ודעת **הרמב"ם** כדעת הרי"ף, שכתב בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות (הל"ג) אין צולין בשר שחוטה עם בשר נבלה או בהמה טמאה בתנור אחד, ואף על פי שאין נוגעין זה בזה ואם צלאן הרי זה מותר, ואפילו היתה האסורה שמנה הרבה והמותרת רזה, שהריח אינו אוסר אלא טעמו של איסור, ובפ"ט (הכ"ג) כתב פת שאפאה עם הצלי ודגים שצלאו עם הבשר אסור לאכלן בחלב. **והרשב"א** (תוה"א ב"ד ש"א טו סוע"ב) אחר שהביא סברות הפוסקים בדין זה, כתב ומכל מקום מדברי כולם נלמוד דלכתחלה אסור לעשות כן, אלא שמדברי הירושלמי (תרומות פ"י סוף ה"ב) נראה דללוי אפילו לכתחלה שרי, וראוי לחוש לדברי הראשונים ז"ל שאסרו לעשות כן לכתחלה, אבל בדיעבד נראה דהלכה כלוי וכן הסכימו רוב הפוסקים הראשונים והאחרונים ז"ל עכ"ל... **ולענין הלכה** כיון שהרי"ף והרמב"ם ורוב המורים מסכימים לדעת אחת, הכי נקטינן להתיר בדיעבד אבל לכתחלה אסור לצלותם בתנור צר.

וכך פסק בש"ע סי' קח:

קח סעיף א: אין צולין בשר כשרה עם בשר נבלה או של בהמה טמאה בתנור א', ואף על פי שאין נוגעים זה בזה. ואם צלאן, הרי זה מותר. ואפילו היתה האסורה שמינה הרבה והמותרת רזה. ואם התנור גדול שמחזיק י"ב עשרונים, ופיו פתוח, מותר לצלותם בו ובלבד שלא יגעו זה בזה. ואם אחד מהם מכוסה בקערה או בבצק וכיוצא בו, מותר לצלותם אפילו בתנור קטן ופיו סתום.

פת שאפאו עם הצלי

טור סימן צז: כי הרשב"א פת שאפאו בתנור עם הבשר, יש מהגאונים שאסרו לאכול אותו הפת שריחו כטעמו ויש מתירין, וכן נראה ע"כ. וכן פסק רש"י דריחא לאו מילתא היא ומותר לאוכלו אפי' בחלב. ור"ת פסק דריחא מילתא היא, ומיהו דווקא בתנור קטן כמו שלהם, אבל בתנורים שלנו הגדולים שרי, וכתב בס' המצות ופירשו לי רבותי המחזיק י"ב עשרונים זהו תנור גדול.

רי"ף חולין לב. ... והא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי אסורה לאכלה בכותח וההיא ביניתא דאיטוויא בהדי בישרא ואסרה רבא מפרזיקיא למיכלה בכותחא לאו כרב אסרי בלחוד, אלא אפי' כלוי אסירי למיכלינהו בכותחא, מאי טעמא **דכיון דשרי למיכלינהו בלא כותחא** אי שרית להו למיכלינהו בכותחא אישתכח כמאן דשרי לאטוויי בשר שחוטה בהדי בשר נבלה לכתחלה, ולוי לא קא שרי הכין אלא דיעבד דהא לוי שצלאו קאמר ולא אמר צולין לכתחלה.

רי"ן לב. והא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי וכו' ... אפשר דמתנייתא דרב כהנא ועובדא דביניתא אפילו לוי מודה בהו, משום דכיון שריח הבשר נרגש בהן הטועם אותן יהא סבור שממשו של בשר נבלע בהם, וכי אכיל להו בכותחא מתחזי כבשר בחלב ומשום הכי אסור, מה שאין כן בבשר שחוטה שצלו עם בשר נבלה, שאין ריחה וטעמה של נבלה נרגש בשחוטה כלל. **ועוד שאפשר שחומרא הוא שהחמירו בבשר בחלב** יותר משאר איסורין, דמשום דלא בדילי אינשי מינייה מפני שכל אחד היתר בפני עצמו החמירו בו יותר משאר איסורין ...

ב"י: וכתבו התוספות בפרק כיצד צולין (פסחים עו: ד"ה אסרה רבא) על דברי רבינו תם ובתנורים הגדולים שלנו נראה דמותר לאפות לחם עם אותו פשטיד"א, הואיל ומכוסות היטב הוי כעין שתי קדרות, ואפילו פלדוני"ש שיש להרחיק אין נראה לרבי שיהא אסור, שיש אויר הרבה בתנור וההבל מתפשט עכ"ל. **ובסמ"ג** (לאוין קמ) כתוב, ועוד אומר רבינו יעקב דוקא בתנורים קטנים דנפיש טעם פיטומייהו שהתנורים שבימי חכמים קטנים היו, אבל בתנורים גדולים כעין שלנו מותר לאפות פת עם צלי, וכן כתב ג"כ סמ"ק (סו"ס ריג) **והמודכי** (חולין ס"י תרסו), וכתב סמ"ק ופירשו לי רבותי המחזיק **שנים עשר עשרונים של מצות** זהו תנור גדול ע"כ, וגם הרשב"א (תוה"א ב"ד ש"א טו.) כתב וז"ל, ובשם רבינו תם דוקא בתנור שהוא מקום צר אבל במקום רחב מותר, וכן כתב הרז"ה ז"ל (סוף פ' כיצד צולין) דיש מי שהתיר בפורני רחבה, דהא שליט בה אוירא טובא ע"כ. נראה מדבריו דברחב קצת סגי, ולא בעי מחזיק שנים עשר עשרונים כסמ"ק. **והתוספות** (סו: ד"ה רבא אמר) **והרא"ש** (סי' ח) כתבו בפרק בתרא דע"ז על דברי רבינו תם, דפסק כרב דדוקא בתנורים קטנים שלהם שהיו מכסים פיהם ולכך נכנס ריח של זה בזה, **אבל בתנורים שלנו ופיהם פתוח** אין לחוש, וכתבו רבינו בסימן ק"ח (קסט.), וכתבו עוד התוספות (שם) דתחת המחבת שלנו שקורין טריפ"ד שאופין תחתיה פשטיד"א ריחא מילתא היא כמו בתנורים שלהם.

ב"ח ג: כתב הרשב"א וכו'. פירוש דיש מהגאונים אסרו לאכול אותו הפת עם החלב וכו', **אבל עם בשר ודאי שרי** דלא דמי לטח את התנור באליה דאיכא גוף הבשר וטעמו בפת, אבל הכא דליכא אלא ריחא לא אמרו דריחו כטעמו אלא שלא לאכלו עם חלב, והכי איתא להדיא בתורת הבית שער ד' של בית ג'...

סימן צז סעיף ג: פת שאפאו עם הצלי, ודגים שצלאן בתנור אחד עם הבשר, אסור לאכלם בחלב. והני מילי בתנור קטן, אבל בתנור גדול המחזיק שנים עשר עשרונים ופיו פתוח, מותר. ואם הצלי מכוסה, וכן פשטיד"א שמכוסה הנקב שבו, מותר אפילו בתנור צר. (ועיין לקמן סימן ק"ח כיצד נוהגין).

ש"ך ג: ודגים שצלאן כו'. לא איירי כאן אלא מדין איסור, אבל מסכנתא לא מיירי.

ש"ך ד: אסור לאכלן בחלב. ואף על גב דלקמן ר"ס ק"ח אם צלו בשר כשרה עם בשר נבילה בתנור אי אפי' קטן מותר בדיעבד, הכא כיון דאפשר לאכלו **בלא חלב הוי כלכתחלה.** וע"ל סי' ק"ח שם יתבארו על נכון דיני ריחא מילתא כי שם מקומם.

ש"ך ה: עשרונים. וכל עשרון הוא שיעור חלה מ"ג ביצים וחומש ביצה:

שפתי דעת ה : והנה לא נתבאר אי לומר שיהא חלל התנור מחזיק י"ב עשרונים וזה קולא גדולה, או קרקעית התנור מחזיק כך ... ובתשובת יד אליהו מיקל אם כל חלל התנור מחזיק י"ב עשרונים. ואנו אין לנו אלא כמ"ש הפר"ח בקו"א בצ"ז והמ"י כלל ל"ה בסולת בלולה, **שקרקעית התנור מחזיק י"ב עשרונים.**
ושל נחתומין מסתמא הוה גדול ולא של בעה"ב בסתם, כי צריך להחזיק תקי"ח ביצים ובי' חומשים ($518.4 = 12 \times 43.2$)
...

שפתי דעת ה : ... אם אפה פת בתנור קטן עם בשר במזיד, לדעת הצ"צ בסימן פ' זה הוה כמבטל איסור דרבנן לכתחלה. וכבר כתבנו מזה דה"ה הלש עיסה במעט חלב ויש ס' בעיסה לכתחילה אסור, כמו ביין שאסור ליתן מעט חלב בתוכן.